

Biuletyn

Centrum Studiów Migracyjnych
Uniwersytetu Łódzkiego

nr 3 (3), czerwiec 2020

Drodzy Czytelnicy,

zapraszamy do lektury trzeciego numeru Biuletynu Centrum Studiów Migracyjnych UŁ. Na początku każdego miesiąca na łamach Biuletynu publikujemy najnowsze analizy, komunikaty z badań oraz komentarze do bieżących wydarzeń migracyjnych w Polsce i na świecie. Pierwszego dnia czerwca na całym świecie obchodzony jest Dzień Dziecka. Grupą wymagającą szczególnej ochrony są najmłodszy uchodźcy i dlatego poniżej przedstawiamy kwestię detencji dzieci uchodźczych w świetle przepisów prawa międzynarodowego i prawa polskiego.

Osoby zainteresowane publikowaniem w Biuletynie zapraszamy do kontaktu:
csm@uni.lodz.pl

Życzymy miłej lektury!

**CENTRUM
STUDIÓW
MIGRACYJNYCH**
Uniwersytet Łódzki

ul. Rewolucji 1905 r. 41/43
pok. C-025, 90-214 Łódź
www.csm.uni.lodz.pl
email: csm@uni.lodz.pl

Oktawia Ewa Braniewicz

Detencja dzieci uchodźczych w świetle wybranych przepisów prawa międzynarodowego i prawa polskiego

Dzieci stanowią najbardziej narażoną na zagrożenia grupę uchodźców i znajdować się winny pod szczególną ochroną. Bez względu na miejsce, w którym aktualnie przebywają, ich narodowość oraz status w danym państwie podlegają one ochronie wynikającej z przepisów Konwencji o Prawach Dziecka.

Istnieje szereg aktów prawa międzynarodowego, które w sposób bezpośredni regulują sytuację prawną uchodźców, w tym także dzieci uchodźczych. Należą do nich m.in. Konwencja Narodów Zjednoczonych dotycząca statusu uchodźców sporządzona w Genewie dnia 28 lipca 1951 roku¹, Protokół dotyczący statusu uchodźców sporządzony w Nowym Jorku dnia 31 stycznia 1967 roku *podpisany dnia 2 września 1991 roku*² oraz Statut Urzędu Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR) z 14 maja 1950 roku³.

Za podstawę systemu ochrony praw i wolności człowieka, porządkującą osiągnięcia i postulaty formułowane w tej dziedzinie uważa się Powszechną Deklarację Praw Człowieka, uchwaloną dnia 10 grudnia 1948 roku. Deklaracja przewidywała możliwość poszukiwania ochrony poza granicami własnego kraju, jednak dopiero Konwencja

Genewska⁴ określiła prawnomiędzynarodowe zobowiązanie do udzielania pomocy prześladowanym. Sprecyzowała, w jakich sytuacjach rządy państw są obowiązane do ochrony uchodźców oraz określiła ich zakres. Przewidywała m.in. prawo do posiadania specjalnego dokumentu podróży, który uprawnia uchodźcę do podróżowania po wszystkich krajach, które Konwencję ratyfikowały, a także prawo do pracy, opieki socjalnej i zdrowotnej⁵. W świetle przepisu art. 1 A Konwencji Genewskiej za uchodźcę uważa się każdą osobę, która na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub z powodu przekonań politycznych przebywa poza granicami państwa, którego jest obywatelem i nie może lub nie chce z powodu tych obaw korzystać z ochrony tego państwa, albo, która nie ma żadnego obywatelstwa i znajduje się na skutek podobnych zdarzeń poza państwem swojego dawnego stałego zamieszkania nie może lub nie chce z powodu tych obaw wrócić do tego państwa⁶. Konwencja nie rozróżnia uchodźców ze względu na wiek, należy zatem odnosić ją i przewidywane przez nią gwarancje do każdej osoby ludzkiej.

Pierwszym dokumentem międzynarodowym dotyczącym dzieci, uwzględniającym prawa i wolności

---

¹ Konwencja dotycząca statusu uchodźców, sporządzona w Genewie dnia 28 lipca 1951 roku (Dz.U. z 1991 roku, nr 119, poz. 515).

² Protokół dotyczący statusu uchodźców sporządzony w Nowym Jorku dnia 31 stycznia 1967 roku, podpisany dnia 2 września 1991 roku (Dz.U. z 1991 roku, nr 119, poz. 515).

³ Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego NZ nr 428 (V) z dnia 14 maja 1950 roku.

---

⁴ Konwencja dotycząca statusu uchodźców-

⁵ Powszechna Deklaracja Praw Człowieka z dnia 10 grudnia 1948 roku, <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/onz/1948.html> (dostęp: 10.05.2020r.).

⁶ Zob. Art. 1A Konwencji dotyczącej statusu uchodźców.

osobiste dziecka jest Konwencja o Prawach Dziecka⁷. Zawiera on wiele przepisów związanych z potencjalną detencją⁸ małoletnich oraz ich relacjach z rodzicami. Przepis art. 2 zobowiązuje Państwa-Strony do podejmowania właściwych kroków dla zapewnienia ochrony dziecka przed wszelkimi formami dyskryminacji lub karania ze względu na status prawny, działalność, wyrażane poglądy lub przekonania religijne rodziców dziecka, opiekunów prawnych lub członków rodziny⁹. We wszystkich działaniach dotyczących dzieci, podejmowanych przez publiczne lub prywatne instytucje opieki społecznej, sądy, władze administracyjne lub ciała ustawodawcze, sprawą nadrzędną powinno być najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka¹⁰. Konwencja zobowiązuje sygnatariuszy aktu do zapewnienia dziecku ochrony i opieki w takim stopniu, w jakim jest to niezbędne dla jego dobra, biorąc pod uwagę prawa i obowiązki jego rodziców¹¹. Przepis art. 9 Konwencji nakłada na Państwa-Strony obowiązek zapewnienia, aby dziecko nie zostało oddzielone od swoich rodziców wbrew ich woli, z wyłączeniem przypadków, gdy kompetentne władze, podlegające nadzorowi sądowemu, zdecydowały zgodnie z obowiązującym prawem oraz stosowanym postępowaniem, że takie oddzielenie jest konieczne ze względu na najlepiej pojęte interesy dziecka. Taka decyzja może być konieczna szczególnie w przypadkach nadużyć lub zaniedbań ze strony rodziców, gdy każde z rodziców mieszka oddzielnie, a należy podjąć decyzję odnośnie do miejsca pobytu lub zamieszkania dziecka¹².

---

⁷ Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 roku (Dz.U. z 1991 roku, nr 120, poz. 526).

⁸ Detencja – umieszczenie cudzoziemca w ośrodku strzeżonym dla cudzoziemców.

⁹ Zob. Art. 2 Konwencji o prawach dziecka.

¹⁰ Zob. Art. 3 ust. 1 Konwencji o prawach dziecka.

¹¹ A. Gorlach, M. Pryczyńska, K. Przybysławska (2011), *Detencja dzieci cudzoziemskich w Polsce. Raport na temat realizacji międzynarodowych i krajowych standardów dotyczących detencji dzieci cudzoziemskich*, Raport CPPHN, Kraków, s. 6.

¹² Zob. Art. 9 1 Konwencji o prawach dziecka.

Konwencja reguluje także ogólne kwestie związane z izolacją małoletnich. Przepis art. 37 Konwencji zobowiązuje Państwa do zachowania, by aresztowanie, zatrzymanie lub uwięzienie dziecka było zgodne z prawem i było stosowane jedynie jako środek ostateczny i na możliwie najkrótszy czas¹³. W postępowaniach toczących się na podstawie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub ustawy o cudzoziemcach, na czas których cudzoziemcy umieszczani są w ośrodkach strzeżonych dla cudzoziemców, zasada jedności rodziny jest częściowo stosowana w praktyce sądów i Straży Granicznej. Rodziny, co do zasady, powinny być umieszczane razem w jednym ośrodku detencyjnym. Jeżeli dana placówka nie ma wystarczająco miejsca, aby przyjąć całą rodzinę, wówczas odmawia przyjęcia wszystkich jej członków. Niemniej wspomniana zasada nie zawsze jest brana pod uwagę i praktyka zna przypadki, w których jeden członek rodziny pozostaje w detencji (w strzeżonym ośrodku), podczas gdy reszta rodziny przebywa w ośrodku otwartym dla osób ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy¹⁴.

Kolejnym istotnym aktem związanym z możliwą detencją dzieci są wytyczne Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do Spraw Uchodźców dotyczące kryteriów i standardów odnośnie detencji osób ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy wydane w lutym 1999 roku. Stanowią one, że co do zasady ubiegający się o status uchodźcy nie powinni być umieszczani w detencji¹⁵. W stosunku do dzieci towarzyszących rodzicom Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR) rekomenduje rozważenie wszystkich stosownych alternatyw do detencji. Wśród nich wskazuje on

---

¹³ Zob. Art. 37 Konwencji o prawach dziecka.

¹⁴ A. Gorlach, M. Pryczyńska, K. Przybysławska, *Detencja dzieci...*, s. 6.

¹⁵ UNHCR (2012), *Detention Guidelines on the Applicable Criteria and Standards relating to the Detention of Asylum-Seekers and Alternatives to Detention*, <http://www.unhcr.org/afr/505b10ee9.pdf> (dostęp: 10.05.2020r.)

raportowanie¹⁶ lub wymóg stałego pobytu¹⁷, zabezpieczenie przez gwaranta, zwolnienie za kaucją, umieszczenie rodziny w otwartym ośrodku, który mogłaby opuszczać tylko w określonych godzinach. Dzieci i ich podstawowi opiekunowie nie powinni być umieszczani w detencji, z wyjątkiem sytuacji, kiedy jest to jedyna możliwość zachowania jedności rodziny. Wytyczne UNHCR kładą nacisk na stosowanie tego instrumentu prawnego w stosunku do rodzin z dziećmi zgodnie z przepisem art. 37 Konwencji o Prawach Dziecka, tj. jako środka ostatecznego i na możliwie najkrótszy czas. Dzieci cudzoziemskie ubiegające się o status uchodźcy nie mogą być przetrzymywane w warunkach więziennych. W sytuacji, gdy nie można uniknąć zastosowania detencji dzieci oraz ich rodziny powinny być umieszczane w specjalnie wydzielonych oddziałach w ośrodkach¹⁸.

Jak wygląda kwestia detencji cudzoziemców na gruncie prawa polskiego? Dział IX ustawy z dnia 12 grudnia 2013 roku o cudzoziemcach¹⁹ zawiera przepisy normujące zatrzymanie cudzoziemca oraz strzeżone ośrodki i areszty dla cudzoziemców. Straż Graniczna, w zależności od okoliczności, występuje do sądu z wnioskiem o umieszczenie cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub o zastosowanie wobec niego

aresztu dla cudzoziemców²⁰. W ciągu 24 godzin od chwili zatrzymania cudzoziemcowi należy doręczyć sądowe postanowienia o umieszczeniu w strzeżonym ośrodku albo o zastosowaniu wobec niego aresztu dla cudzoziemców; w przeciwnym razie należy go zwolnić²¹. W zakresie nieuregulowanym w ustawie o cudzoziemcach²² do zatrzymania cudzoziemca stosuje się przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku - Kodeks postępowania karnego²³. Pozwala to odnosić do cudzoziemców zasady i standardy dotyczące zatrzymania podejrzanego oraz stosowania tymczasowego aresztowania. Pamiętać należy jednak, że ośrodki strzeżone dla cudzoziemców nie są zakładami karnymi, a cudzoziemców nie należy traktować jak osób w nich osadzonych. Przepis art. 398a ustawy o cudzoziemcach zawiera szczegółowe przesłanki, które stanowią podstawę umieszczenia cudzoziemca w strzeżonym ośrodku²⁴.

Postanowienia o umieszczeniu cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub o zastosowaniu wobec niego aresztu dla cudzoziemców nie wydaje się, jeżeli mogłoby to spowodować niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia cudzoziemca lub, gdy stan psychofizyczny cudzoziemca może uzasadniać

¹⁶ Pobyt osoby ubiegającej się o nadanie statusu uchodźcy poza ośrodkiem detencyjnym byłby warunkowy przy wymogu regularnego raportowania podczas trwania procedury ustalającej status cudzoziemca. Zwolnienie miałoby miejsce za poręczeniem cudzoziemca i/lub członka jego rodziny, organizacji pozarządowej lub *community group*, którzy musieliby zapewnić, że cudzoziemiec będzie regularnie przedkładał raporty do odpowiednich organów państwowych, stosował się do procedury uchodźczej, oraz pojawiał na przesłuchaniach i oficjalnych spotkaniach. A. Gorlach, M. Pryczyńska, K. Przybyłowska (2011), *Detencja dzieci...*, s. 7.

¹⁷ Osoba ubiegająca się o status uchodźcy nie byłaby umieszczana w detencji pod warunkiem przebywania pod wskazanym adresem lub na danym obszarze administracyjnym do czasu ustalenia jej statusu prawnego. Osoby ubiegające się o status uchodźcy musiałyby otrzymać wcześniejsze zezwolenie na zmianę adresu zamieszkania lub przeniesienia się do innego obszaru administracyjnego. Ibidem, s. 8.

¹⁸ Ibidem, s. 7-8.

¹⁹ Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz.U. z 2013 roku, poz. 1650).

²⁰ Zob. Art. 394 ust. 4. 2b u.c.

²¹ Zob. Art. 394 ust. 5. 2 u.c.

²² Zob. Art. 395 ust. 1 u.c.

²³ Dz. U. z 2017 roku, poz. 1904.

²⁴ Zachodzą one, gdy następuje:

1. prawdopodobieństwo wydania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu bez określenia terminu dobrowolnego powrotu i wynika ono z okoliczności, o której mowa w art. 315 ust. 2 pkt 2, lub
2. wydanie decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu bez określenia terminu dobrowolnego powrotu i istnieje konieczność zabezpieczenia jej wykonania, a wydanie tej decyzji wynika z okoliczności, o której mowa w art. 315 ust. 2 pkt 2, lub
3. konieczność zabezpieczenia przekazania cudzoziemca do państwa trzeciego na podstawie umowy międzynarodowej o przekazywaniu i przyjmowaniu osób, a jego natychmiastowe przekazanie do tego państwa nie jest możliwe, lub
4. wystąpił przynajmniej jeden z przypadków, o których mowa w art. 398 ust. 1, oraz:
  - a) zastosowanie środków, o których mowa w art. 398 ust. 2, nie jest możliwe,
  - b) cudzoziemiec nie wywiązuje się z obowiązków określonych w postanowieniu o zastosowaniu wobec niego środków, o których mowa w art. 398 ust. 2

domniemanie, że cudzoziemiec był poddany przemocy²⁵. Takie postanowienie może zostać wydane po wysłuchaniu cudzoziemca przez sąd. Postanowienie wydaje, na wniosek organu Straży Granicznej, sąd rejonowy właściwy ze względu na miejsce aktualnego pobytu cudzoziemca²⁶.

Ustawodawca przewidział możliwość detencji małoletniego w placówce tego typu, tylko w szczególnym wypadku - w strzeżonym ośrodku może być umieszczony małoletni cudzoziemiec przebywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej bez opieki, który ukończył 15. rok życia²⁷. W przypadku wystąpienia wątpliwości co do wieku cudzoziemca przyjmowanego do strzeżonego ośrodka lub aresztu dla cudzoziemców, który podaje się za małoletniego, poddaje się go, za jego zgodą lub za zgodą jego przedstawiciela ustawowego, badaniom lekarskim w celu ustalenia rzeczywistego wieku cudzoziemca. Wyniki badań lekarskich powinny informować o granicy błędu²⁸. Co istotne, sąd, rozpatrując wniosek o umieszczenie w strzeżonym ośrodku cudzoziemca wraz z małoletnim pozostającym pod jego opieką, kieruje się także dobrem tego małoletniego²⁹. Rodziny z dziećmi podlegają ogólnym zasadom zwalniania z ośrodków detencyjnych określonym w ustawie o cudzoziemcach. Mogą być one zwolnione przez sąd, jeżeli przebywanie w detencji poważnie zagraża życiu lub zdrowiu członka rodziny. Ta przesłanka jest stosowana bardzo restrykcyjnie. Jednakże, jak wskazują organizacje pozarządowe, dobro dziecka nie jest przesłanką braną w tym aspekcie pod uwagę³⁰. Sąd wskazuje okres pobytu w strzeżonym ośrodku lub w areszcie dla cudzoziemców, nie dłuższy jednak niż 3 miesiące³¹. Okres pobytu w placówce tego typu może

być przedłużony na czas określony w przypadkach, o których mowa w przepisie art. 403 ust. 2 ustawy o cudzoziemcach. Z tym zastrzeżeniem, że okres pobytu w strzeżonym ośrodku lub w areszcie dla cudzoziemców nie może przekroczyć 6 miesięcy, przy czym każde kolejne postanowienie sądu w tej sprawie wydaje się na okres nie dłuższy niż 3 miesiące³². Ustawodawca wyraźnie zaznaczył, że cudzoziemca umieszcza się w strzeżonym ośrodku lub w areszcie dla cudzoziemców na możliwie najkrótszy okres³³.

***

Reasumując, mimo licznych aktów prawa międzynarodowego oraz krajowego, które ustalają spójny, jednoznaczny i prosty w interpretacji katalog wymogów i standardów ochrony dzieci, wciąż nadużywa się instytucji detencji dzieci, która winna stanowić *ultima ratio*³⁴. Co więcej, nie traktuje się konieczności kierowania się dobrem dziecka jako granicy działań organów władzy publicznej. Przesłanka najlepszego interesu dziecka powinna przyświecać rządowi państw nie tylko UE, ale także na terenie całego globu. Warto sięgnąć do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (ETPC) i zapoznać się z wyrokami odnoszącymi się bezpośrednio do kwestii detencji dzieci, m.in. wyrok ETPC z dnia 10 kwietnia 2018 roku, Bistieva i inni przeciwko Polsce, nr skargi 75157/14 czy też wyrok ETPC z dnia 19 stycznia 2012 roku, Popov v. France, nr skargi 39472/07 i 39474/07. Ścieżka orzecznicza ETPC powinna służyć jako impuls do formułowania postulatów *de lege ferenda*³⁵ i realnej zmiany poziomu rzeczywistej ochrony małoletnich przed umieszczaniem w ośrodkach detencyjnych.

²⁵ Zob. Art. 400 u.c.

²⁶ Zob. Art. 401 u.c.

²⁷ Zob. Art. 397ust. 1. 3 u.c.

²⁸ Zob. Art. 397ust. 1. 4 u.c.

²⁹ Zob. Art. 401 ust. 4 u.c.

³⁰ A. Górlach, M. Pyczyńska, K. Przybysławska (2011), *Detencja dzieci...*, s. 11.

³¹ Zob. art. 403 ust. 1 u.c.

³² Zob. art. 403 ust. 3 u.c.

³³ Zob. art. 403 ust. 6 u.c.

³⁴ łac.: ostatni, decydujący argument; ostateczny środek.

³⁵ łac.: zwrot używany na określenie ewentualnych przyszłych zmian w obowiązującym ustawodawstwie.

Bibliografia:

Gorlach A., Pryczyńska M., Przybysławska K. (2011), *Detencja dzieci cudzoziemskich w Polsce. Raport na temat realizacji międzynarodowych i krajowych standardów dotyczących detencji dzieci cudzoziemskich*, Raport CPPHN, Kraków.

Konwencja dotycząca statusu uchodźców, sporządzona w Genewie dnia 28 lipca 1951 roku (Dz.U. z 1991 roku, nr 119, poz. 515).

Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/onz/1948.html> (dostęp: 10.05.2020r.).

Protokół dotyczący statusu uchodźców sporządzony w Nowym Jorku dnia 31 stycznia 1967 roku, podpisany dnia 2 września 1991 roku (Dz.U. z 1991 roku, nr 119, poz. 515).

UNHCR (2012), *Detention Guidelines on the Applicable Criteria and Standards relating to the Detention of Asylum-Seekers and Alternatives to Detention*, <http://www.unhcr.org/afr/505b10ee9.pdf>

Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego NZ nr 428 (V) z dnia 14 maja 1950 roku.

Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz.U. z 2013 roku, poz. 1650).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku - Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2017 roku, poz. 1904.).

O Autorce:

Oktawia Ewa Braniewicz

Wykładowczyni Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi, Sekretarz Centrum Studiów Migracyjnych UŁ, doktorantka w Katedrze Prawa Międzynarodowego i Stosunków Międzynarodowych Wydziału Prawa i Administracji UŁ. Współpracowniczka Komitetu Badań nad Migracjami PAN, a konkretnie - Sekcji badań nad imigracją do Polski. Aktywistka społeczna i propagatorka wiedzy na temat Praw Człowieka. Główne obszary badawcze: współczesne wyzwania Praw Człowieka, prawo uchodźcze, kwestie migracyjne.

Adres email: oktawiabraniewicz@gmail.com

Sugerowane cytowanie:

Braniewicz O. (2020), *Detencja dzieci uchodźczych w świetle wybranych przepisów prawa międzynarodowego i prawa polskiego*, „Biuletyn Centrum Studiów Migracyjnych UŁ”. 3(3). www.csm.uni.lodz.pl

Biuletyn redagują: Oktawia Ewa Braniewicz, Marcin Gońda, Izabela Florczak

**CENTRUM
STUDIÓW
MIGRACYJNYCH**
Uniwersytet Łódzki

ul. Rewolucji 1905 r. 41/43
pok. C-025, 90-214 Łódź
www.csm.uni.lodz.pl
email: csm@uni.lodz.pl